

УДК 342.924:351.86

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2021.14.027>

Лорткіпанідзе Г.Г.

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Сучасний світ стикається з низкою викликів і загроз, які ставлять під загрозу глобальний мир. Обов'язково слід звернутися до абсолютного стрімкого зростання рівня кіберзлочинності і кібератак на урядові та приватні інфраструктури, що створює загрозу для інформаційного простору. Україна, як незалежна країна, не є винятком і теж стикається з різноманітними загрозами, включаючи військову агресію, кіберзлочинність, інформаційну війну, економічний тиск тощо.

Дослідження організаційних інструментів в контексті національної безпеки важливо для розуміння, як наша країна може ефективно реагувати на ці загрози та сформувані більш ефективну систему захисту національної безпеки не лише у фізичному, а також у інформаційному просторі.

Огляд останніх досліджень. Питання правового та організаційного впливу адміністративного права на сектор національної безпеки в Україні розкривали в своїх наукових працях такі вчені як В. Абалкін, В. Авер'янов, В. Андрійчук, В. Антонов, О. Бандурка, В. Башук, Г. Білак, Ю. Ващенко, Р. Дацків, П. Дмитрук, О. Дудченко, А. Ілларионов, Ю. Ковбасюк, В. Ліпкан, Д. Лук'янов, В. Нижник, В. Пашинський, С. Погребняк, М. Сергієнко, О. Скаун, В. Смородинський, С. Чумаченко та інші.

Проте, враховуючи сучасні загрози на національну безпеку України, наукові дослідження щодо покращення ефективності адміністративного механізму забезпечення національної безпеки є вагомими та своєчасними.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного управління національної безпеки, позицій вчених та нормативно-правового базису, розкрити поняття та види організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки України.

Виклад основних положень. Деякі вчені трактують організаційні інструменти як здійснення матеріально-технічних операцій. Під здійсненням матеріально-технічних операцій мається на увазі забезпечення публічною адміністрацією збирання, зберігання й оброблення інформації, використання технічних засобів, створення матеріально-технічних умов праці тощо. Вони в системі форм адміністративного діяльності суб'єктів публічної адміністрації виконують допоміжну роль [2, с. 224–225; 3, с. 230].

У спеціальній літературі залежно від призначення та засобів виконання виокремлюють такі матеріально-технічні операції: діловодські (операції, пов'язані з виготовленням документів органами управління, яким притаманний технічний характер, – листування, передрук, розмноження тощо); безпосереднє виконання приписів правових актів, якщо воно має матеріальний (технічний) характер (операції про передання засобів або майна, видання виконавчих документів, проведення конфіскації, оплатного вилучення і т. ін.); реєстраційні, що мають самостійне значення (реєстрація фактів і подій у сфері управління); статистичні (збирання та оброблення статистичної інформації відповідно до встановлених правил); інформаційно-довідкові (складання та опрацювання доповідних запи-

сок, довідок за результатами перевірок, підготовка довідників і довідок про роботу органів управління, надання відповідних роз'яснень і консультацій на підставі інформаційних матеріалів); щодо систематизації матеріалів, зокрема правових актів (створення комплексних інформаційно-аналітичних систем для державних потреб); інформаційно-технологічні (упровадження інформаційних технологій у різних ланках державного управління) [2, с. 224–225; 3, с. 230].

На наш погляд, у зв'язку з відсутністю трактувань, можна сформулювати, що організаційні інструменти у сфері забезпечення національної безпеки України – це інструментарій системи управління та адміністрування у сфері національної безпеки, що включає комбінацію форм, заходів, дій, процедур та ресурсів, спрямованих на забезпечення організаційного функціонування системи забезпечення національної безпеки. Організаційні інструменти у сфері забезпечення національної безпеки України можуть бути правового, організаційного, військового, правоохоронного, розвідувального, кібернетичного, інформаційного, технічного, економічного та соціального характеру, що обумовлено для всебічного сприяння національного та глобального об'єднанню щодо підтримки демократичних цінностей, стабільності та миру в суспільстві.

Одним із організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки є комплексний огляд сектору безпеки і оборони, що проводиться за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, яке вводиться в дію указом Президента України. Комплексний огляд сектору безпеки і оборони включає проведення: оборонного огляду, огляду громадської безпеки та цивільного захисту, огляду оборонно-промислового комплексу, огляду розвідувальних органів України, огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, огляду стану кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та критичної інформаційної інфраструктури.

У разі необхідності Радою національної безпеки і оборони України може бути прийнято рішення про проведення окремих оглядів, що включені до комплексного огляду сектору безпеки і оборони, яке вводиться в дію указом Президента України. Проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони здійснюється відповідно до Стратегії національної безпеки України та інших документів довгострокового планування. Науково-методичне забезпечення проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони здійснює Національний інститут стратегічних досліджень. Кабінет Міністрів України визначає порядок проведення: 1) оборонного огляду - Міністерством оборони України; 2) огляду громадської безпеки та цивільного захисту - Міністерством внутрішніх справ України; 3) огляду оборонно-промислового комплексу - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику; 4) огляду стану кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, - Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України. Кабінет Міністрів України організовує, контролює та попередньо схвалює результати проведення зазначених оглядів. Порядок проведення огляду розвідувальних органів України визначається Президентом України. Порядок проведення огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом визначається Президентом України. Організація та контроль проведення такого огляду здійснюється Службою безпеки України. За результатами оглядів формується перспективна модель сектору безпеки і оборони шляхом послідовного нарощування спроможностей його складових до виконання завдань за призначенням та формування на цій основі боездатних, мобільних, підготовлених на належному рівні, всебічно забезпечених сил безпеки і сил оборони, здатних захистити національні інтереси України та брати

активну участь у міжнародних заходах із підтримання миру і безпеки. Основними критеріями для зміни чисельності складових сектору безпеки і оборони є зміни безпекового середовища та реальні економічні і фінансові можливості держави [1].

Також як організаційний інструмент можна виділити міжнародне співробітництво з питань національної безпеки, що є однією з форм реалізації державної політики у сфері національної безпеки і спрямовується на захист національних інтересів України. Засади міжнародного військово-технічного співробітництва визначаються законодавством України. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки здійснюється під загальним керівництвом Президента України [1].

Одним із інструментів можна виділи координацію у сферах національної безпеки і оборони, що здійснює Рада національної безпеки і оборони України відповідно до статті 107 Конституції України та Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України». В умовах воєнного або надзвичайного стану, в особливий період, а також у разі виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, Рада національної безпеки і оборони України координує діяльність органів виконавчої влади, розглядає пропозиції щодо застосування відповідно до закону спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів. У випадках, передбачених законом, Рада національної безпеки і оборони України подає на розгляд Президенту України пропозиції щодо утворення

вищого колегіального стратегічного органу воєнного керівництва обороною держави в особливий період. Пропозиції про утворення цього органу та його персональний склад затверджуються рішенням Ради національної безпеки і оборони України та вводяться в дію Указом Президента України [1].

Загалом, особливістю організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки України є мультисекторна різноманітність, багатоплановість та багатоскладовість. Такі інструменти можуть носити обов'язковий та необов'язковий характер. Їх основною метою є саме допомога в організації функціонування системи забезпечення національної безпеки.

До організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки України відносяться:

- комплексний огляд сектору безпеки і оборони;
- міжнародне співробітництво;
- внутрішня координація та співпраця;
- формування, функціонування та підтримка інформаційних мереж, програм, сервісів, реєстрів;
- навчальні програм, тренінги, курси тощо;
- спільні наради, семінари;
- наукові дослідження та експертизи у сфері національної безпеки;
- обмін інформацією;
- інструменти сертифікації, стандартизації, паспортизації тощо;
- залучення спеціалістів та фахівців, підвищення їх кваліфікації.

Анотація

У статті визначено, що організаційні інструменти у сфері забезпечення національної безпеки України – це інструментарій системи управління та адміністрування у сфері національної безпеки, що включає комбінацію форм, заходів, дій, процедур та ресурсів, спрямованих на забезпечення організаційного функціонування системи забезпечення національної безпеки. Організаційні інструменти у сфері забезпечення національної безпеки України можуть бути правового, організаційного, військового, правоохоронного, розвідувального, кібернетичного, інформаційного, технічного, економічного та соціального характеру, що обумовлено для всебічного сприяння національного та глобального об'єднанню щодо підтримки демократичних цінностей, стабільності та миру в суспільстві.

Визначено, що особливістю організаційних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки України є мультисекторна різноманітність, багатоплановість та багатоскладовість. Такі інструменти можуть носити обов'язковий та необов'язковий характер. Їх основною метою є саме допомога в організації функціонування системи забезпечення національної безпеки України віднесено: – комплексний огляд сектору безпеки і оборони; – міжнародне співробітництво; – внутрішня координація та співпраця; – формування, функціонування та підтримка інформаційних мереж, програм, сервісів, реєстрів; – навчальні програм, тренінги, курси тощо; – спільні наради, семінари; – наукові дослідження та експертизи у сфері національної безпеки; – обмін інформацією; – інструменти сертифікації, стандартизації, паспортизації тощо; – залучення спеціалістів та фахівців, підвищення їх кваліфікації.

Ключові слова: адміністративні акти, адміністративні договори, адміністративно-правові інструменти, державна політика, державне управління, національна безпека, національні інтереси, організаційні інструменти, правовий режим, процедури, суб'єкт.

Lortkipanidze G.G. The concept and types of organizational instruments in ensuring the national security of Ukraine

The article defines that organizational tools in the field of national security of Ukraine are the toolkit of the system of management and administration in the field of national security, which includes a combination of forms, measures, actions, procedures and resources aimed at ensuring the organizational functioning of the system of national security. Organizational tools in the field of ensuring the national security of Ukraine can be of a legal, organizational, military, law enforcement, intelligence, cyber, informational, technical, economic and social nature, which is determined to comprehensively promote national and global unity in support of democratic values, stability and peace in society.

It was determined that a feature of the organizational tools in the field of ensuring the national security of Ukraine is multi-sectoral diversity, multi-planning and multi-complexity. Such instruments can be mandatory or optional. Their main goal is precisely to help organize the functioning of the national security system. Organizational tools in the field of ensuring the national security of Ukraine include: – a comprehensive review of the security and defense sector; – international cooperation; – internal coordination and cooperation; – formation, functioning and support of information networks, programs, services, registries; – educational programs, trainings, courses, etc.; – joint meetings, seminars; – scientific research and expertise in the field of national security; – information exchange; – tools for certification, standardization, passporting, etc.; – involvement of specialists and specialists, improvement of their qualifications.

Key words: administrative acts, administrative contracts, administrative and legal instruments, state policy, state administration, national security, national interests, organizational instruments, legal regime, procedures, subject.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко, Т. Коломоєць, В. Курило, С. Стеценко та ін.; за ред. В. Галуцька та О. Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 592 с.
3. Адміністративне право України: підручник / за ред. Ю. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 544 с.